

**CASA MEMORIALĂ-MUZEU
„NOVACOVICI” DIN GÂRBOVĂȚ**

În anul 2011, la prima ediție a Forumului presei rurale din Banat, organizat de Asociația publiciștilor presei rurale în Banat din Timișoara și Revista „Almăjul” din Șopotu Vechi, au participat publiciști din presa rurală bănățeană din Arad, Timișoara, Săcălaz, Jimbolia, Giarmata-Vii și de pe Valea Almăjului, precum și reprezentanții presei rurale din Comloșul Mare și Mehadia. De asemenea, din Serbia a fost prezentă o delegație din care au făcut parte Vasile Barbu – președintele Societății Literar Artistice Tibiscus din Uzdin, Iancu Murărescu – Sărcia și Petru Boleanu – Satu Nou.

Cu acest prilej, urmare a inițiativei inimoșilor organizatori ai manifestării culturale menționate, a fost dezvelită o placă în memoria familiei Novacovici din Gârbovăț, iar peste doi ani, în anul 2013, datorită aceluiași persoane, a avut loc ceremonia de acordare a rangului de casă memorială, prima de acest fel din Valea Almăjului.

Almăjul, regiune cu un trecut foarte frământat din Banat, păstrează încă semnele ciocnirilor între Imperiul Otoman și cel Habsburgic. Urmele așezărilor străvechi răspândite pe întreaga suprafață sunt dovezi ale permanenței de viață a strămoșilor noștri pe aceste meleaguri românești. Balada familiei Novacovici începe la anul 1754 cu numele lui Liubimir Novac, nume cu rezonanțe din perioada lui Mihai Viteazul, plăieș din Mocerîș. Călare pe cal și înarmat, urmărind răufăcătorii ținutului almăjan, a trecut pădurea Lăpușnicului Mare, îndreptându-se spre Răcașdia, unde avea să o cunoască pe Maria, fata preotului Iancu Pela, care, cunoscându-i faptele și știindu-l ca om bun, încuviințează căsătoria celor doi la 1778, aceștia stabilindu-se în Gârbovăț și având doi copii, pe Iancu și Micșa Novac.

Având înclinație spre învățătură, Iancu (1778-1844) este dat de tatăl său la școală, acesta devenind ulterior preot în Gârbovăț, astfel că de la 1803 începe familia Novacovici a-și arăta vocația preoțească. Pentru că în acea perioadă biserica noastră era sub administrare sârbească, Mitropolia din Carlovăț i-a impus lui Iancu Novac, pentru a fi preot, să-și adauge la numele original sufixul “ovici”. De dragul preoției, Iancu și-a luat numele de Novacovici și așa s-a sârbitat numele de Novac. Alți exponenți ai acestei familii sunt fiul și nepotul lui Iancu, Pavel Novacovici (1799-1843), preot în Gârbovăț, respectiv Petru Novacovici (1816-1849), care a urmat ca preot în sat după moartea lui Pavel, dar care nu a avut mult parte de preoție, murind după scurt timp. Petru Novacovici a lăsat în urma sa trei copii orfani și o preoteasă văduvă. Pentru a ajuta la creșterea și îngrijirea acestora,

episcopul sârb Chengelat l-a sfințit ca preot în Gârbovăț pe fratele lui Petru, Maxim Novacovici (1826-1899), străbunicul meu.

Întrucât biserica din Gârbovăț, construită inițial în anul 1785, era în pericol de prăbușire, Maxim Novacovici a demolat-o până la temelie, a rezidit-o între anii 1871-1873 și a dotat-o cu cărți noi, cu prapori și răpizi, refăcând și scaunele din biserică.

A servit ca preot 50 de ani și a avut 11 copii.

În anul 1848 a fost persecutat și urmărit de armata ungară, stând ascuns prin păduri, la colibeale păstorilor până la retragerea trupelor. Tradiția preotească a familiei a fost continuată de fiul lui Maxim, Nicolae Novacovici (1854-1939), care pentru politica sa proromânească a fost deportat alături de fratele său, învățătorul Emilian Novacovici, și de nepotul său, Emilian Novacovici, în Kabold, Ungaria. Pentru meritele sale naționale și bisericești a fost ales ca membru în Comunitatea de Avere a Confiniului Militar Banatic nr.13 Caransebeș, apărând interesele grănicerești și a fost distins în anul 1912 cu brâu roșu de Consistoriul din Caransebeș. A fost și un împătimit arheolog.

Pe lângă cei enumerați mai sus, din rândul familiei Novacovici au slujit biserica Valeriu Popescu, născut în 1907, de asemenea preot în Gârbovăț, Silviu Novacovici, născut în 1897, preot în Bănia, Nicolae Careba, preot în Rudăria și Nicolae Popescu, preot în Vărădia.

Alți reprezentanți de seamă ai familiei au fost preotul profesor Romulus Novacovici (1897-1929) - fratele tatălui meu, primul director al Gimnaziului de Stat „Principele Carol” din Bozovici, absolvent al Facultății de Litere și Filozofie din Cluj cu „magna cum laude” și absolvent de teologie, preot și profesor în Bozovici, care a scris „Împărăția lui Dumnezeu”, publicată inițial în Foaia Diecezană din Caransebeș și reeditată anul trecut, respectiv preot Romulus-Vasile Novacovici (1933-2003), fratele meu, care a păstorit în frumoasa vale a Carașului, la Macoviște, Vrăniuț, preot în Oravița între 1973-2003, **secretar** al Protopopiatului Oravița, contabil și protopop misionar. A scris „Monografia Bisericii Ortodoxe Oravița Română” și „Istoria corului ortodox Oravița Română”, ambele în manuscris. Pe lângă acești preoți care au slujit Biserica Ortodoxă, mai amintesc pe diaconii Ioan și Iosif Novacovici, precum și pe teologii Timotei, Iosif și Maxim Novacovici.

Alte personalități marcante pe tărâm cultural și național au fost Emilian Novacovici (1862-1926), învățător în Răcășdia, membru corespondent al Academiei Române și un folclorist remarcabil, decorat în mai multe rânduri de regii Carol al II-lea și Mihai, și Gheorghe Novacovici (1879-1908), fiul preotului Nicolae Novacovici, jurist și doctorand.

Din marea familie preotească mai amintesc pe Iosif Novacovici, sublocotenent, încă un Emilian Novacovici, absolvent de pedagogie, teologie și drept, avocat și primar în Oravița, precum și un alt Emilian Novacovici, fost profesor și inspector școlar în județul Arad.

Universul familial a Novacovicilor este o clădire redescoperită de istoricii din Valea Almăjului și reconstituită o locuință tipic grănicerească și preotească, folosind-se pentru aceasta obiecte autentice de epocă din secolul XIX și obiecte, corespondență orginală, manuscrise, documente, tablouri, fotografii din secolele XIX-XX, cărți care au aparținut familiei Novacovici, toate cu menirea de a prezenta etape din viața personală, precum și preocupările culturale.

Casa familiei Novacovici a fost ridicată în prima parte a secolului al XIX-lea și este o casă de tip grăniceresc construită în întregime din cărămidă arsă și cu o pivniță (podrum) spațioasă, întinsă sub toată casa, boltită și susținută de stâlpi de cărămidă, cu ziduri groase. Ușile din casă păstrează lemnaria originală cu toată feroneria epocii de construire. În această casă s-a plănuț și s-a semnat actul constitutiv înființării Gimnaziului din Bozovici de către unchiul meu, preot-prof. Romulus Novacovici.

Intrarea principală se face din stradă prin ușa „gangului”, lucrată din lemn masiv, și urcându-se câteva trepte de lemn se ajunge în prima cameră, prevăzută cu gratii groase de fier. Copil fiind, l-am întrebat pe tatăl meu de ce la ferestre sunt gratii, iar răspunsul lui a fost că, în momentul construcției, casa a fost la marginea satului, iar gratiile aveau rolul de a păzi familia de hoți.

În această cameră se află un credenț așezat între cele două ferestre prevăzute cu zăbrele, un pat cu tăblii, în mijloc, masa cu scaune, iar în dreapta se află cuptorul sau “șpohertul”. Pe pereți, portrete ale familiei.

Din prima cameră, la dreapta se intră în „soba mare de la drum”, o cameră mare și spațioasă, înaltă, cu două ferestre prevăzute cu obloane. Aici sunt expuse obiecte de mobilier originale, masa, dulapuri, paturi, o oglindă de cristal deasupra credențului acoperit cu marmură neagră, fotografii de familie, tablouri religioase. Pe credenț sunt expuse documente originale, scrisori, ediții din opera reprezentanților familiei, cărți, reviste, calendare, diferite obiecte cu valoare memorială.

Tot din prima cameră se trece și în cea de-a treia cameră, unde sunt expuse uneltele de țesut și obiecte gospodărești folosite în casă, iar de aici se ajunge în tindă, care este pe toată lungimea casei, iar coborând alte câteva trepte se ajunge în curte.

În curte se observă cele două ferestre de aerisire ale podrumului și în continuare, pe partea stângă, se află cuina cu vatră și o cameră mică servind drept bucătărie. Aici este „căsoanea”, care era locuită aproape în mod permanent.

Mergând spre grădină, în stânga se găsește grajdul.

Intrarea în curte se poate face și prin poarta mare de lemn din stradă, și de aici în tindă și în cele trei camere.

Închin aceste rânduri Comunionului Novacovicilor, care s-au ridicat spre Lumină, în împăcare, plenitudine și împlinire, așternând peste ținutul almăjan picături de aghiasmă în binecuvântări cerești.

FELICIA MIOC

0%

User Rating: Be the first one !

